

Spis treści

Przedmowa	11
Rozdział I. Wprowadzenie historyczne	13
Okres 1979–1988.	13
Czas obrad Okrągłego Stołu (1989)	15
Okres Sejmu X kadencji (1989–1991)	16
Okres 1992–1998.	18
Rozdział II. Dylematy końca XX w.	20
1. Zatrucie środowiska przyrodniczego i zagrożenie życia ludzkiego	20
Zanieczyszczenie atmosfery	21
Zanieczyszczenie wód	27
Zanieczyszczenie gleb	30
Gospodarka odpadami	31
Zagrożenie życia człowieka w Polsce.	33
2. Przyczyny niszczenia środowiska	35
Zmiany zachodzące w nurtach filozoficznych	36
Powstanie myślenia tzw. naukowego i obiektywnego	37
3. Punkt zwrotny	39
4. Światopogląd ekologiczny	41
5. Przełomowy rok 1990.	44
Rozdział III. Ochrona środowiska w nauce społecznej Kościoła katolickiego	48
Stanowisko Stolicy Apostolskiej wobec problemów ochrony środowiska naturalnego człowieka (1972)	48
Encyklika „Redemptor hominis” (1979)	49
Encyklika „Sollicitudo rei socialis” (1987)	49
Adhortacja „Christifideles laici” (1988)	50
Orędzie Jana Pawła II na XXIII Światowy Dzień Pokoju „Pokój z bogiem Stwórcą – pokój z całym stworzeniem” (1990)	51
Encyklika „Centesimus annus” (1991)	51
Encyklika „Evangelium vitae” (1995)	52
Encyklika „Fides et ratio” (1998)	53

Rozdział IV. Konferencja „Środowisko i Rozwój”, Rio de Janeiro 1992	56
1. Deklaracja z Rio w sprawie środowiska i rozwoju	57
2. Omówienie „Deklaracji z Rio”	59
3. Globalny program działań – Agenda 21	64
4. Zasady globalnego konsensusu w sprawie zarządzania lasami, ich ochrony i prawidłowego rozwoju	66
5. Czego nie udało się osiągnąć na Konferencji ONZ „Środowisko i Rozwój”	68
6. Ocena realizacji ustaleń z Rio	71
Realizacja postanowień z Rio w Polsce	72
Przyczyny pogarszającego się stanu środowiskowego świata	73
Nieskuteczność działań ONZ	74
Zagrożenia na kontynencie afrykańskim	74
Ekologia a gospodarka	75
Potrzeba nowych wskaźników ludzkiego dobrobytu	77
Ekologia a polityka	77
Scenariusz globalnych katastrof ekologicznych	78
Rozdział V. Założenia ery ekologicznej	80
1. Uznanie rozwoju psychicznego człowieka za główny cel życia	81
2. Określenie nieprzekraczalnego poziomu zaspokajania własnych potrzeb materialnych	82
3. Przyjęcie przeciętnej dzietności w rodzinie na dwoje dzieci	82
4. Zaakceptowanie koncepcji zrównoważonego rozwoju (ekorozwoju)	83
5. Dążenie do ochrony głównych ekosystemów Ziemi	83
Ochrona atmosfery	83
Ochrona oceanów i mórz	84
Ochrona zasobów wód słodkich	84
Przeciwdziałanie procesowi pustoszenia i suszy	84
Ochrona lasów	85
Ochrona różnorodności biologicznej	85
Ochrona obszarów górskich	86
6. Opanowanie wiedzy o zarządzaniu zasobami przyrody	86
Zarządzanie gruntami	86
Zarządzanie odpadami stałymi i płynnymi	86
Zarządzanie toksycznymi substancjami chemicznymi	87
Zarządzanie odpadami radioaktywnymi	87
7. Przyjęcie koncepcji wspierającego, otwartego systemu ekonomicznego	87
8. Przyjęcie zasady sprawiedliwego handlu	88
9. Opodatkowanie krajów uprzemysłowionych na rzecz państw rozwijających się	88
10. Kreowanie narodowych polityk ekologicznych	89
11. Rozwijanie praw i aktywności obywateli	90
12. Tworzenie nowych proekologicznych struktur organizacyjnych	90
Rozdział VI. Konferencja „O czyste środowisko dla Europy”, Lucerna 1993	92
Rozdział VII. Przyrodnicza różnorodność Europy, Sofia 1995	96
1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego Europy	96
2. Paneuropejska strategia różnorodności biologicznej i krajobrazowej	98
Różnorodność biologiczna	98
Różnorodność krajobrazowa	99
Założenia „Paneuropejskiej strategii różnorodności biologicznej i krajobrazowej”	99

Rozdział VIII. Ekorozwój	105
1. Etapy realizacji ekorozwoju	105
Programowanie celów	107
Badanie środowiska przyrodniczego	108
Prognozowanie zmian w środowisku	109
Działania realizacyjne.	110
2. Założenia zrównoważonego rozwoju	113
Wskaźniki ekorozwoju	120
3. Prawa ekorozwoju	124
4. Zasady ekorozwoju	127
5. Badania nad zharmonizowanym rozwojem	129
6. Sterowanie ekologiczne	131
Rozdział IX. Problemy globalne.	134
1. Sytuacja środowiska przyrodniczego w ujęciu globalnym	134
2. Szanse realizacji zrównoważonego rozwoju	136
Wzorce wartości i pragnień	136
Wzorce konsumpcji.	141
Założenia ekonomii ekologicznej (środowiskowej)	142
Problem Światowego Funduszu Środowiskowego	144
Rozdział X. Problemy europejskie.	147
1. Ekorozwój w świetle wymagań Unii Europejskiej	151
Traktat Amsterdamski	154
Realizacja zrównoważonego rozwoju w Unii Europejskiej	154
2. Wspólnotowe programy ochrony środowiska	158
3. Europejska sieć ekologiczna EECNET	163
4. Przyrodniczy system informacyjny CORINE	166
5. Program NATURA 2000	173
„Dyrektywa ptasia”	174
„Dyrektywa siedliskowa”	174
6. Konwencje międzynarodowe w zakresie ochrony środowiska	182
7. Gospodarka przestrzenna	184
Problemy urbanizacyjne.	184
Standardy urbanistyczne	186
Rozdział XI. Strategia działania.	188
1. Strategia ekologiczna	188
2. Strategia ochrony żywych zasobów przyrody	189
3. Strategia ochrony nieożywionych zasobów przyrody (litosfery)	192
Założenia strategii ochrony litosfery	192
Wdrożenie ochrony litosfery.	198
4. Ochrona różnorodności biologicznej (bioróżnorodności).	200
5. Ochrona georóżnorodności	204
6. Obszary chronione	208
Stan obecny	208
Stan pożądany	209
Zagrożenia realizacji wielkoprzestrzennego systemu obszarów chronionych	210
Proponowane kierunki działania	212
7. Bezpieczeństwo ekologiczne Polski	212

8. Wybór scenariusza rozwoju kraju	214
9. Założenia programu ekorozwoju	225
Konieczność likwidacji obszarów zagrożenia środowiskowego.	228
Potrzeba proekologicznej gospodarki na obszarach o największych wartościach przyrodniczych	229
Konieczność proekologicznej gospodarki wodą	230
10. Problemy realizacji ekorozwoju	231
11. System rad ekologicznych w Polsce	234

Rozdział XII. Polska strategia ekorozwoju. Polityka środowiskowa 240

1. Ustalenia Okrągłego Stołu (1989)	240
Proekologiczne działania gospodarcze	241
Regulacje prawne, ekonomiczne i administracyjne w ochronie środowiska	243
Współpraca międzynarodowa	246
Stworzenie społecznego systemu ochrony środowiska	247
Sprawy interwencyjne	248
Protokół rozbieżności w sprawie rozwoju energetyki	249
2. Deklaracja ekorozwoju (1990)	252
3. Polityka ekologiczna państwa (1990)	253
4. Uchwała Sejmu w sprawie polityki ekologicznej (1991)	255
5. Apel Warszawski (1993)	256
6. Długofalowa strategia rozwoju Polski do roku 2010 (1994)	257
7. Strategia dla Polski (1995)	258
8. Uchwała Senatu w sprawie polityki ekologicznej państwa (1994)	260
9. Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym (1994)	262
10. Deklaracja Sejmu w sprawie obszaru Zielone Płuca Polski (1994)	262
11. Uchwała Sejmu w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju (1995)	263
12. Rezolucja Sejmu w sprawie harmonizacji polityki transportowej z polityką ekologiczną państwa (1995)	263
13. Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (1995)	264
14. Rezolucja Sejmu w sprawie przedstawienia przez Radę Ministrów strategii zrównoważonego rozwoju (1999)	264

Rozdział XIII. Pierwsze regionalne programy ekorozwoju 265

1. Porozumienia włodawskie.	265
2. Zielona Płuca Polski	266
Dezyderat Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (1994)	273
3. Bieszczady	274
4. Region nadmorski	275
5. Program dla Górnego Śląska.	275
6. Program dla Podhala	280
Zagadnienia rozwoju Podhala	281
Uchwała Rady Ekologicznej przy Prezydencie RP w sprawie ekorozwoju Tatr, Podhala, Spisza, Orawy, Pienin i Gorców (1994).	284
7. Koncepcja programu ekologicznego dla Warszawy	286
Układ regionalny	286
Uwarunkowania przyrodnicze	287
Uwarunkowania komunikacyjne.	287
Sieć osiedleńcza	288
Układ lokalny	289

Rozdział XIV. Prognoza ostrzegawcza	292
1. Ekspertyzy Komitetu „Człowiek i Środowisko” PAN (1988, 1990, 1993)	292
2. Scenariusze rozwoju sytuacji środowiskowej w Polsce.	293
Rozdział XV. Ekspertyza. „Lepiej czy gorzej?” (1997)	300
Rozdział XVI. Prognozowanie przyszłości	303
1. Memoriał Komitetu „Człowiek i Środowisko” przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk w sprawie problemów zarządzania zasobami wodnymi w Polsce (1997).	304
2. Uchwała Zgromadzenia Ogólnego PAN w sprawie reprivatyzacji lasów (1988).	305
3. Memoriał Komitetu Prognoz „Polska w XXI wieku” przy Prezydium PAN do najwyższych władz RP w sprawie zwiększenia skuteczności działań na rzecz ochrony środowiska (1998)	305
Rozdział XVII. Ekorozwój w gminach i powiatach.	309
Rozdział XVIII. Kartografia środowiskowa	313
1. Mapy geologiczne	313
2. Mapy geologiczno-środowiskowe	314
3. Mapa geologiczno-gospodarcza Polski 1:50 000	315
4. Mapa hydrogeologiczna Polski 1:50 000	318
5. Mapa hydrograficzna Polski 1:50 000	320
6. Mapa sozologiczna Polski 1:50 000	322
7. Mapa potencjalnej roślinności naturalnej Polski 1:300 000	324
8. Mapy krajobrazu kulturowego	325
Rozdział XIX. Edukacja środowiskowa	326
Rozdział XX. Wyzwania XXI wieku.	331
1. Wizja katastrofy	331
2. Wizja zrównoważonego rozwoju.	333
Podstawy etyczno-moralne	334
Styl życia	336
Państwo ekologiczne	338
3. Nowe koncepcje ochrony środowiska	341
Ochrona systemu ekologicznego.	342
Odmaterializowanie gospodarki	343
4. Ekokapitalizm	350
5. Program na XXI wiek	355
Literatura	357
Skróty	371